

До питання підготовки менеджерів освітньої галузі як професійних керівників

У даній статті розкриваються шляхи оптимізації професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі на основі програмно-цільового управління з використанням сучасних педагогічних технологій, що уможливорює наукове обґрунтування та доповнення дидактичної системи професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів. Здійснення такої підготовки визначається використанням сучасних педагогічних технологій, включених до системи професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі. Встановлено, що вдосконалення процесу професійної підготовки студентів визначається спеціально організованим, науково обґрунтованим педагогічним керуванням їх навчальною діяльністю, яка є переважно самостійною та передбачає поетапну її реалізацію.

Ключові слова: професійна підготовка, менеджери освітньої галузі, педагогічні технології, кейс-технологія, технологія проекту.

Постановка проблеми. Світові тенденції прискореного розвитку науково-технічного прогресу, посилення конкуренції на ринку праці, євроінтеграційні процеси в освіті та науці зумовлюють якісну підготовку компетентних фахівців. Процес професійної підготовки фахівців регулюється Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», державними та галузевими стандартами освіти (освітньо-кваліфікаційними характеристиками фахівців, освітньо-професійними програмами) та іншими нормативно-правовими документами. Ураховуючи зазначене, доцільне переосмислення змісту, функцій і завдань оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах на основі програмно-цільового управління з використанням сучасних педагогічних технологій, що уможливорює наукове обґрунтування та доповнення дидактичної системи професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів.

Аспекти підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі висвітлено у роботах В. Бондара, І. Драч, Г. Єльнікової, Є. Чернишової, Л. Карамушки та ін.. Концептуальні засади професійної підготовки педагогічних кадрів розглядали у дослідженнях учені Р. Гуревич, В. Кузь, А. Лігоцький, Л. Хомич, Я. Цехмістер, М. Чобітько та ін., концептуальні засади управління - В. Алфімова, Т. Гребеник, Л. Даниленко, Ю. Конаржевський, О. Мармаза, В. Пікельна, М. Поташник, А. Прокопенко, Т. Рогова, Н. Островерхова, Т. Сорочан та ін.

Метою статті є аналіз можливостей підготовки менеджерів освітньої галузі у вищому навчальному закладі, які відповідають європейським стандартам.

Обґрунтування підходів оптимізації освітнього процесу широко висвітлено у низці наукових праць, проте вони переважно розкривають шляхи оптимізації освітнього процесу школярів (Ю. Бабанський, В. Бондар, Б. Загвязинський, Т. Ільїна, В. Кузнєцова В. Сластьонін, М. Нікандров та ін.). Реалізувати такий процес здатні підготовлені фахівці. На вирішення цих питань спрямовані реформування у освітній галузі відповідно європейських вимог щодо формування освіченого, компетентного фахівця, а саме керівників навчальних закладів, здатних якісно виконувати водночас управлінську та педагогічну діяльність.

На думку Є. Клімова [5], керівник мусить бути і хорошим організатором, і хорошим спеціалістом. Вчений наголошує на важливості зазначеного для управління в системі середньої освіти, адже директор школи або керівник департаменту освіти має бути водночас і організатором, і вчителем-педагогом (бути компетентним з дисципліни, що викладає; здатним до доцільної та ефективної консультативно-методичної роботи з учителями, вміти встановлювати контакт з дітьми та їх батьками тощо).

Таку точку зору підтримує Л. Карамушка. Аналізуючи поняття «управління» та «менеджмент», вона наголошує, що тлумачення поняття «менеджмент» іноді пов'язують із особою менеджера — суб'єкта управління

у будь-якій організації. Вчена звертає увагу на визначення «менеджера» як професійного керівника, котрий пройшов спеціальну підготовку й усвідомлює, що він є представником окремої професії, а не просто інженером, економістом, педагогом, який здійснює управлінську діяльність. Спираючись на це Л. Карамушка підкреслює, що «менеджер освіти» - працівник освітніх установ, який успішно здійснює як управлінську, так і педагогічну діяльність [4, с. 13-14].

Як відомо управлінська діяльність, яка спрямована на виконання управлінських функцій планування, керівництво, організацію, координацію, контроль, прийняття рішень, добір персоналу, вирішення фінансових питань, оцінку, комунікацію, представництво, ведення переговорів, укладання договорів тощо. Доцільно зазначити, що необхідність виконання управлінських функцій свідчить про складність процесу управління й доцільність спеціальної підготовки менеджерів освітньої галузі, зокрема керівників навчальних закладів. Здійснення такої підготовки полягає в опануванні зазначених функцій, що можливо за умови використання сучасних педагогічних технологій, включених до системи професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі.

Педагогічні технології навчання розкривали у своїх дослідженнях: А. Вербицький, О. Євдокімов, Г. Коберник, О. Комар. Л. Пироженко, О. Пометун та інші. С. Гончаренко інтерпретує педагогічну технологію як системний метод створення, застосування, визначення всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти [2, с.150]. На переконання В. Сластьоніна, педагогічна технологія – це чітке наукове проектування і точне відтворення педагогічних дій, які гарантують успіх [9, с.87]. С. Сисоєва тлумачить педагогічну технологію як «набір процедур, що поновлюють професійну діяльність учителя й гарантують кінцевий запланований результат» [8, с. 42].

На думку Криворучко Н. та Криворучко К. сучасні інноваційні педагогічні технології характеризуються тим, що: збагачують навчальний процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання та представлення викладачів і студентів про освітню діяльність; забезпечують високий рівень навчально-виховного процесу; формують компетентність майбутніх фахівців; забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок; розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях; формують вміння будувати власні освітні програми; є ресурсом для зміни змісту освіти і структури начального процесу відповідно до міжнародних вимог; підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання; орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу [6].

Учені акцентують увагу, що при проектуванні інноваційних педагогічних технологій необхідно дотримуватися чіткості й визначеності фіксації результатів, наявності критеріїв їхнього досягнення, покрокової і формалізованої структури діяльності. Так, за переконанням К. Абульханової-Славської становлення особистості відбувається як у процесі оволодіння суспільно-історичними формами діяльності, так і в процесі організації своєї активності. Вона наголошує, що організація особистістю своєї активності зводиться до її мобілізації, узгодженні з вимогами діяльності, сполученні з активністю інших людей, що сприяє виявленню індивідуальних способів регуляції діяльності, психологічних якостей, необхідних для її здійснення [1]. Зважаючи на зазначене, фахівець як особистість формується в діяльності, при цьому діяльність виступає як активний і свідомо регульований процес взаємодії людини із зовнішнім середовищем. При цьому, діяльність виступає умовою розвитку особистості та проявом її якостей, та водночас діяльність залежить від рівня розвитку особистості. Тому завданням системи освіти є розвиток у майбутнього фахівця здатності до ефективного вирішення професійних завдань.

Процес формування фахівців вважає Г. Єльнікова, є процесом керованим, що ґрунтується на: цілевстановленні, котре включає узгодження цілей всіх суб'єктів управління й урахування реальної ситуації в процесі прогнозування, програмування, яке забезпечує створення критеріальної вимірюваної моделі результату; цілеспрямованні через процеси організації діяльності виконавців при оптимальному розподілі функцій і повноважень, координації та регулювання їх взаємодії; ціледосягненні: проводиться контроль одержаного результату через встановлення зворотного зв'язку, аналіз і висновок про ефективність управління [3, с. 63].

Ефективним способом професійної підготовки сучасні дослідники (В. Кобзар, О. Сидоренко, Т. Прищепа, В. Ягоднікова та ін.) вважають кейс метод. Кейс метод або аналіз конкретних ситуацій — це метод активного навчання, який уможливорює здійснення ефективної фахової підготовки. Адже його особливістю є створення проблемної ситуації на основі фактів об'єктивної життєдіяльності суб'єктів освітнього процесу (проблемних виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків тощо), рішення яких мають декілька варіантів. Для роботи з такою ситуацією необхідно правильно поставити навчальну проблемну задачу, для розв'язання якої підготувати «кейс» з різними інформаційними матеріалами (статтями, виступами, сайтами в мережі Інтернет, статистичними звітами та ін.).

Такі навчальні завдання за технологією кейс-методу, на думку сучасних вчених, дослідників сприяють формуванню: навичок використання теоретичного матеріалу для аналізу практичних проблем; навичок оцінювання ситуації, вибору та організації пошуку основної інформації; вмінь формулювати питання і запити; виробленні вмінь розробляти багатоваріантні підходи до реалізації плану дії; вмінь самостійно приймати рішення в умовах невизначеності; навичок та прийомів всебічного аналізу ситуацій, прогнозування способів розвитку ситуацій; вмінь та навичок конструктивної критики; розвитку аналітичного мислення; провокуванні

дискусії [11].

Провідною навичкою, яку набуває майбутній фахівець у процесі професійної підготовки, є вміння під професійним кутом зору сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати, приймати рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення [12].

Специфічне значення у формуванні досвіду педагогічної та управлінської діяльності у майбутніх менеджерів освітньої галузі має проектний метод навчання. Це визначається специфікою цього методу, зокрема міжпредметністю, що передбачає співвіднесення і систематизацію знань з різних дисциплін; необхідністю використання інформаційно-комунікаційних технологій. З огляду на це науковці виділяють різні види проектів. Є. Полат класифікує проекти за різними напрямками:

1) за характером результатів та форм (дослідницькі, оглядові, організаційні);

2) за характером провідної діяльності в проекті (дослідницькі, що вимагають обґрунтованої структури визначених цілей, актуальності предмету дослідження для всіх учасників; творчі, що передбачають відповідне творче оформлення результатів, такі проекти, як правило не мають детально розробленої структури спільної діяльності суб'єктів процесу; рольово-ігрові - учасники беруть себе виконання певних ролей, зумовлені характером та змістом проекту, особливістю проблеми, що розв'язується; інформаційні – збір інформації щодо будь-якого об'єкту, явищі ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів; практико орієнтовні – обов'язково спрямовані на соціальні інтереси самих учасників);

3) за профілем знань (моно проектні – за одним предметом, між предметні – за двома і більше);

4) за рівнем контактів (внутрішні, регіональні, міжнародні);

5) за кількістю контактів (особистісні, парні, групові);

6) за тривалістю (короткочасні та довгострокові) [7].

Поряд з цим науковець наголошує на доцільності дотримання вимог застосування методу проектів: наявність значимої в дослідницькому, творчому плані проблеми, що потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її розв'язання; практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачених результатів; самостійна діяльність студентів; структурування змістовної частини проекту; застосування дослідницьких методів [7].

Використовуючи метод проектів під час професійної підготовки доцільно брати до уваги і те, що виконання проекту - це багатогранна діяльність (пошукова, комунікативна, пізнавальна, технічна тощо), тому доцільно виділяти певні її етапи здійснення. Відповідно науковці у своїх дослідженнях пропонують алгоритм реалізації проекту. Н. Софророва виділяє такі основні етапи у розробці проекту: підготовка, планування, дослідження, одержання результатів і висновків, подання звіту, оцінювання результатів [6]. Водночас слід зауважити, що поетапний зміст роботи над проектом безпосередньо залежить від теми, мети і типу проекту.

Особливість методу проекту визначає інтегрованість використання інших технологій, зокрема технології проблемної ситуації, технології успіху, технології колективного способу навчання тощо.

Отже, важливою умовою вдосконалення процесу професійної підготовки студентів є спеціально організоване, науково обґрунтоване педагогічне керування навчальною діяльністю, що передбачає поетапну реалізацію її відповідних цілей, функцій і структури. Така професійна підготовка студентів поетапно наповнюється різним змістом. Механізмом, що забезпечує формування й реалізацію професійних умінь у студентів, є спеціально організована їхня навчально-пізнавальна діяльність із використанням методичних систем, які становлять основу інтенсивної технології навчання. Її особливістю є збільшення частки самостійної роботи студентів, ускладнення її завдань із використанням навчального проектування.

Підготовка менеджерів освітньої галузі спрямовується на формування фахівців з високим рівнем професійної компетентності, яка визначає успішне здійснення як управлінської, так і педагогічної діяльності. Саме тому порушена у статті проблема надзвичайно важлива й потребує більш детального дослідження, яке може бути здійснене у подальших наукових дослідженнях.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 178 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Єльнікова Г.В. Теоретичні основи адаптивного управління соціальними системами / Г.В. Єльнікова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 6. – С. 59–64.
4. Карамушка Л.М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: Навч. посібник / Л.М. Карамушка. – К.: ІЗМН, 1997. – 180 с.
5. Климов Е.А. Как выбрать профессию / Е.А. Климов. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
6. Криворучко Н.І. Інноваційні педагогічні технології під час професійної підготовки майбутніх фахівців / Н.І. Криворучко, К.І.Криворучко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/krivoruchko-ni-krivoruchko-ki-innovatsiyni-pedagogichni-tehnologiyi-pid-chas-profesiynoyi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>.
7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Под ред. Е.С.Полат. - М. : Academia, 2000. - 271 с.
8. Педагогічні технології в неперервній професійній освіті / Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія /

- [С. О. Сисоева, А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька, Л. Є. Сігаєва, Я. В. Цехмістер та ін.; За ред. С.О. Сисоевої]. – К.: ВПОЛ, 2001. – 502 с.
9. Слостенин В. А., Чижакова Г. И. Введение в педагогическую аксіологію / В. А. Слостенин, Г. И. Чижакова. – М.: Академия, 2003. – 142 с.
10. Софронова Н. В. Теория и методика обучения информатике: [учеб. пособие для пед. вузов]. - М.: ФГУП «Издательство «Высшая школа», 2003. – 186 с.
11. Ягоднікова В.В. Кейс-метод (Case study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців / В.В. Ягоднікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm.
12. Янушкевич Ф. Технології навчання в системі вищої освіти / Ф. Янушкевич. – М. : Интор, 1994. – 317 с.

УДК 378.036:371.11

И.И. Королёва

Проблема формирования духовных потребностей у будущих менеджеров образовательной сферы в наследии В. Сухомлинского

В данной статье раскрыты подходы к решению вопроса формирования духовных потребностей у будущих менеджеров образовательной сферы в наследии В. Сухомлинского. Обосновывается, что источником богатства духовной жизни есть интеллектуальная, неповторимая педагогическая деятельность в коллективе, которая состоит в постоянном обмене ценностями, создании духа творческого поиска. Единство труда и духовной жизни достигается во время получения результата труда, который приносит эстетическое удовлетворение, чувство чести и собственного достоинства. Главной целью управленческой деятельности есть создание атмосферы вдохновенного труда личности и коллектива, условий передачи высшей человеческой ценности – мастерства, таланта старших поколений

младшим.

Ключевые слова: духовность, духовные потребности, духовная жизнь, управленческая деятельность, менеджеры образовательной сферы.

I.I. Koroleva

До питання підготовки менеджерів освітньої галузі як професійних керівників

У даній статті висвітлено підходи до розв'язання питання підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі як професійних керівників. Розкривається оптимізація професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах на основі програмно-цільового управління з використанням сучасних педагогічних технологій, що уможливорює наукове обґрунтування та доповнення дидактичної системи професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів. Здійснення такої підготовки визначається використанням сучасних педагогічних технологій (кейс-технології, технології проекту, технології проблемної ситуації, технології успіху, технології колективного способу навчання та ін.), включених до системи професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі. Встановлено, що важливою умовою вдосконалення процесу професійної підготовки фахівців є спеціально організоване, науково обґрунтоване педагогічне керування навчальною діяльністю, що передбачає поетапну реалізацію її відповідних цілей, функцій і структури. Така професійна підготовка поетапно наповнюється різним змістом. Механізмом, що забезпечує формування й реалізацію професійних умінь у студентів, є спеціально організована їхня навчально-пізнавальна діяльність із використанням методичних систем, які становлять основу інтенсивної технології навчання. Підготовка менеджерів освітньої галузі спрямовується на формування фахівців з високим рівнем професійної компетентності, яка визначає успішне здійснення як управлінської, так і педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, менеджери освітньої галузі, педагогічні технології, кейс-технологія, технологія проекту.

Корольова І.І. До питання професійної підготовки менеджерів освітньої галузі як професійних керівників / І.І. Корольова // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Випуск 30. – С. 250-254.